

Leirioloissa
levivää
"Aleppon"
ihottumaa
sairastava
perhe Bekaan
laaksossa.

Painajaisleirien saaristo

Teksti **Rauli Virtanen** Kuvat **Meeri Koutaniemi**

Meeri Koutaniemi ja Rauli Virtanen pakolaisten talossa Pohjois-Libanonissa lähellä Syyrian rajaa.

Pakomatallaan 12 vuotta täyttänyt, mutta hetkessä vanhentunut surusilmäinen **Kuteiba** näyttää meille kännykästään sodan kuvia. Yhdessä niistä Kuteiba ja hänen kaksivuotias veljensä **Ali** poseeraavat leikki-pysyjen kanssa vielä uhmakkaina kotonaan Qusairassa. Qusaira on kuolemaa tulvi-va "verijärvi" Syyriassa, mistä ihmiset pakenevat rajan ylitse tänne Pohjois-Libanonin Halbaan. Qusairassa Kuteiban sukulaismiehet ovat taistelleet Syyrian armeijaa vastaan jo lähes kahden vuoden ajan. Nyt uusina vihollisi- ▶

Syyrian sodasta on tullut kauhugalleria. Syyria ylittää julmuudessa kaiken sen, mitä toimittajakonkari Rauli Virtanen on koko uransa aikana nähnyt.

na ovat sinne rajan ylitse Libanonista tulleet Hizbollah-liikkeen asemiehet, nuo presidentti **Bashar al-Assad** ja Iranin uskolliset liittolaiset.

Kuteiban eno näyttää matkapuhelimesta meille Qusairasta paenneen kahdeksanvuotiaan **Fatima**-tytön uhmakasta lausuntoa.

”Emme halua Assadin ikinä pääsevän pakoon. Haluan olla mukana tappamassa hänen lapsiaan, koska hän on tapattanut niin monta tyttöä ja poikaa”, tyttö kertoo videolla vakavana.

Yli 4 700 lasta on jo kuollut Syyrian kiihtyvässä sodassa. Se on vaatinut yli 82 000 ihmisen hengen. Tilasto on äitienpäivältä, siis syyrialaistaistenkin äitienpäivältä. Sodassa on kuollut jo yli 3 000 naista.

Istumme kahtena perättäisenä päivänä pakolaisten pyyteettömänä auttajana toimivan syyrialaisen imaamin **Abu Mohammadin** vuokraamalla talolla. Täällä rajamaaseudun kylärauhassa ovat useat kymmenet pakolaiset sekä haavoittuneet opposition soturit saaneet turvapaikan.

Mohammad näyttää meille Qusairasta saamiaan tuoreita video- ja valokuvia. Liekehtiviä rakennuksia. Karrelle palaneita ruumiita. Lähikuvia vainajien muodottomista kasvoista. Kuva kolmesta huopiin kääritystä, lehvillä koristellusta elottomasta enkelikasvoisesta vauvasta.

Miehet ja ympärillä hyöriivät lapset katselevat niitä lähes rutiininomaisesti.

Pahuuden äärettömyys

Raakuus on saavuttanut täällä käsittämättömät mittasuhteet – ja me tiedämme siitä vain jäävuoren huipun.

Se leviää nyt ihmisten tajuntaan tuhoavana digitaalisen kuvien pommitusaaltona – niin kuin se uusin karmeita video, jossa kapinalliskomentaja **Abu Sakkar** kaivaa veitsellään surmatun hallituksen sotilaan sydämen ja maksan – ollen valmis pureksimaan niitä.

Vietnamin sodasta lähtien olen yli 40 vuoden ajan raportoinut kriiseistä ja pakolaisista, mutta mitään näin mieltä häiritsevää raakuutta en ole

aistunut missään, en edes Balkanilla. Bosniassa Trnopoljen vankileirillä tapasin luurankomiehiä ja kuuntelin raiskauksen uhriksi joutuneen naisen kertomusta. Pelkään, että Syyria on jo nyt paljon pahempi.

Poikia jututtaessani työparini Meeri Koutaniemi kuvaa naapurihuoneessa talon pakolaisnaisia. Syntyy luottamus ja keskustelussa nousee esiin tämän sodan seksuaalinen väkivalta, raiskaukset. Meeri kertoo myöhemmin lähes jokaisen naisen poistuneen huoneesta kokemuksiaan itkien.

Varmasti satoja, ellei tuhansia kadonneita ihmisiä lepää joukkohaudoissa eri puolilla Syyriaa. Lapsia, joita on leikattu kurkut auki. Raiskattuja naisia. Kidutettuja miehiä. Nöyryytettyjä vanhuksia.

Ja pahin on vasta edessä.

Toivottomuuden leirillä

Bekaan laakso, Syyrian lumipeitteiset rajavuoret ovat edessämme. Seisomme haastattelemassa aikuisia lapsilaudan keskellä.

Syyrian pakolaisilla ei Libanonissa ole mahdollisuuksia koulunkäyntiin. Virikkeet ovat vähässä. Perheiltä kiskotaan sadan euron kuukausivuokraa osittain romahtaneesta talosta.

Yli 4 700 lasta on jo kuollut Syyrian kiihtyvässä sodassa. Se on vaatinut yli 82 000 ihmisen hengen. Tilasto on äitienpäivältä, siis syyrialaistaistenkin äitien.

Lapsilla on tapana tapella, pikkupojilla ainakin, varsinkin jos on tekemisen puute.

Olen nähnyt verisiä katulasten yhteenottoja siellä, missä kysymys on yksinkertaisesti selviytymisestä.

Bekaan laaksossa alle kymmenvuotiaat tytöt ryhtyvät tuon tuostakin, ilman mitään ilmeistä syytä tukkunoottasille ja alkavat sitten mätkiä toisiaan.

Sota on jo tuhonnut pari viimeksi kulunutta vuotta heidän elämästään. Traumatisoituminen jatkuu. Tätä meinoa ainakin yksi menetetty sukupolvi jää Syyrian raunioille, vaikka tämä sota lähitulevaisuudessa päättyisikin.

”Lapset heräävät yöllä huutamaan painajaisiaan, ja kun Libanonin armeijan suihkukoneet harjoittelevat taivaalla, he juoksevat pakoon”, Alepposta lähtenyt herra kertoo meille. Hän sanoo nimekseen **Ramadan**

Eid, ja hymyilee kun kysyn, voiko joku ottaa nimensä paastonajasta. Monet Syyrian pakolaiset ovat ymmärrettävästi peloissaan vielä maasta lähdettyäänkin eivätkä uskalla antaa haastatteluja tai tulla kuvatuiksi.

Kaikkiaan 465 lasta 117 perheestä asuu tässä Ali en-Nahrin leirissä.

”Lapsille ei ole ainakaan vielä tarjolla psykososiaalista tukea, ei viihdykkeitä, eikä julkisia kouluja ole lähellä”, Ramadan Eid sanoo.

Suomalainen **Miriam Azar** on tullut isänsä kotimaahan Libanoniin auttamaan YK:n lastenjärjestöä Unicefia.

”Onhan tämä riipaiseva kokemus. Tapasin hiljan 13-vuotiaan **Haysemin**, joka oli menettänyt pommi-iskussa koko perheensä. Poika elää nyt yksin teltassa, missä hänellä on ainoastaan patja ja särkylääkkeitä, joita hän tarvitsee vieläkin, vaikka pommi-iskusta on jo kulunut viikkoja”, Miriam kertoo.

”Toisessa pakolaisleirissä tapasin pienen pojan, joka oli nähnyt kuinka hänen enonsa tapettiin perheen kotiovella. Kahteen viikkoon se poika ei pystynyt puhumaan.”

Hädän hyväksikäyttöä

Mieliala leirissä on ankea.

”Jokainen perhe on menettänyt jonkun läheisen tai useampia. Me olemme kokeneet ja nähneet kaiken, ruumiita, tankkeja, pommituksia. Kaikkea on ollut enemmän kuin väkivaltaisimmissa elokuvissa,” Ramadan Eid kertoo.

”Monen täällä olevan perheen huoltajat jäivät Syyriaan vartioimaan taloja. Kaikki miehet eivät uskalla tulla Libanoniin, koska he pelkäävät joutuvansa kiinni armeijan tarkastuspisteillä.”

Luoksemme tulee 21-vuotias Hos- ▶

Suomalainen Miriam Azar lähti Libanoniin UNICEF:in auttajaksi.

Imaami Abu Mohammad lääkitsee Syyriassa haavoittuneen Tharan jalkaa. Myös nuorempi sisar Esra, taustalla, sai sirpaleita jalkaansa.

sein Mustafa, joka kertoo Aleppoon jääneen vanhemman veljensä ja tämän viiden pojan myöhemmin kadonneen matkalla Libanoniin.

YK:n tilastojen mukaan yli 10 000 ihmistä on kateissa hallituksen vankeina, osa todennäköisesti surmattuna, ja noin 2 500 hallituksen tukijaa on kapinallisten käsissä. Kaikkiaan 22 miljoonan asukkaan Syyriasta on paennut noin 1,4 miljoonaa ihmistä maan rajojen ulkopuolelle, lähinnä Libanoniin, Turkkiin ja Jordaniaan. Maan sisäisiä pakolaisia elää ahdingossa noin 4,2 miljoonaa.

Pakolaisleiri sijaitsee tuulisen peltoukean kulmalla. Sen vierelle on jo noussut kaatopaikka jossa lapset usein leikkivät. Talvella täällä oli hyttävän kylmä. Nyt nailonteltoissa on polttavan kuuma.

Jokainen telttakunta joutuu maksamaan muutamasta neliöstä, sähköstä ja tynnyreillä tuodusta vedestä törkeän, yli sadan euron kuukausimaksun maanomistajalle. Maanomistaja lienee tyytyväinen kiskuri nyt, kun teltojen määrä kasvaa. Mieleeni palautuu tuo-

kiokuva Kosovon ja Albanian rajalta, missä albaaniyrittäjät ostivat sotaa pakenevilta kosovolaisilta serkuiltaan pakovälineen, eli traktorin pilkkahintaan. Sodissa ihmisen ahneus korostuu – toki myös jalomielisyys.

Vielä joku jaksaa rakastaa

Elämän on jatkuttava.

Kun kysyn seitsemännellä kuukaudella raskaana olevalta, 22-vuotiaalta rouva **Manal Hilalilta** hänen pakolaisleiriromanssinsa taustoja, hän vastaa nauraen tavanneensa miehensä läheisellä perunapellolla.

”Halusimme heti saada lapsen. Toivottavasti synnyttän pojan. Hänen nimekseen tulee **Walid**”, Manal kertoo.

Aviomies **Halouf** on onnekkaana peltotöissä Pohjois-Libanonissa ja palaa sieltä viikonlopuiksi leirille.

”Pakolaisia virtaa tänne aina Idlibistä, Hamasta ja Raqqasta asti. Monet salakuljetetaan rajan ylitse, minkä jälkeen heillä ei ole virallisia papereita vähäisen avun saamiseksi”, leirin vanhin **Hafez Mehdi al Dandal** kertoo.

Ongelma on valtava. Se kasvaa.

Kansainvälisen yhteisön rahkeet eivät riitä. Ne riittäisivät, jos maailmalla olisi enemmän hyvää tahtoa ja karttuisampi avustuskäsi.

”Nyt Libanonissa on 455 000 rekisteröityä pakolaista. Vielä viime joulukuussa heitä oli vain 17 000. Aina kun uusi rahoituserä on vaivalla saatu kokoon, avustusten tullessa perille on pakolaisten määrä jo moninkertaistunut. Emme kertakaikkiaan pysty toimimaan niin nopeasti kuin mitä haluaisimme”, Miriam huokaa.

Miriamin ja Meerin ympärillä telmivät lapset saavat Unicefin paikallisen työntekijän huomauttamaan meille siitä mahdollisuudesta, että nyt meillä on kotiin viemisinä ainakin täitä, ja ehkä Aleppon kaupungin nimeä kantava tarttuva ihotauti, jota täällä on olemattoman hygienian vuoksi vaikea hoitaa.

”Syyriassa Aleppon ihotaudin leviämistä hoidetaan pistämällä neulanreikiä pesäkkeen ympärille, jolloin se ei leviä. Bekaan laaksossa hoitoa ei tunneta, ja vaikka tunnettaisiinkin, niin täällä pakolaisilla ei ole varaa

”Me elämme täällä kuin sardiinipurkissa. Tavallisesti kymmenen ihmistä yhdessä teltassa.”

Fadi haavoittui ja toinen jalka jouduttiin amputoimaan. Nyt hän odottaa sodan päättymistä kaupan lattialla. Edessä on häätö jos vuokratuloja ei löydy.

Syyriasta Shatilaan tullut palestiinalainen Maryam Basyouni yrittää löytää valopilkua tulevaisuudesta. Kolme perhettä asuu yhdessä asunnossa Shatilassa.

Turruttavaa tappamista

Imaami Abu Mohammad ajeluttaa meitä pitkin Pohjois-Libanonin syrjäkyliä, missä niin pakolaiset kuin vastarintaliikkeen miehetkin etsivät suojaa ja hoitoa.

Mohammad kertoo Hizbollahin joukkojen polttaneen hänen kotitalonsa Qusairassa vain viikkoa aikaisemmin.

Pysähdymme tievarren tyhjään kauppahuoneeseen, jonka patjoilla Homsin kovia kokeneesta Baba Amrista paennut **Muhammad Bakrin** perhe asuu neljättä viikkoa. Kolme perhettä, 23 henkeä.

”Vapaan Syyrian armeija tuli kadullemme aamuvarhain. Syyrian armeijan maajoukot pysyivät ilmatukea, jolloin kymmenisen rakennusta tuhoutui. Veljeni **Samir** kuoli tuona aamuna, samoin veljenpoikani **Mohammed**”, herra Bakr kertoo.

”Näin omin silmin, kuinka Syyrian armeija tappoi ihmisiä Baba Amrissa.”

Tyttäret **Thanaa**, 22, ja **Esra**, 12, seuraavat seinustalla kun imaami Mo-

hakeutua klinikoille”, leviävistä tautipesäkkeistä lapsineen kärsivä rouva **Mahed Ali Hassan** sanoo.

”Me elämme täällä kuin sardiinipurkissa. Tavallisesti kymmenen ihmistä yhdessä teltassa”, Ramadan Eid kertoo.

Lasta odottava rouva **Fatima** on eniten huolissaan siitä, ettei täällä ole riittävästi käymälöitä eikä puhdasta vettä.

”Kun lapset sairastuvat, meillä ei ole lääkkeitä eikä hoitopaikkaa.”

Yli 70 prosenttia Libanonin terveydenhuollosta ja opetustoimesta on

yksityistetty. Köyhillä pakolaisilla ei siihen ole varaa.

Avustusjärjestöt ovat pyrkineet saamaan leirille muun muassa hygienian opetusta sekä vedenpuhdistuskeimikaaleja. Lapsia on rokotettu myös tuhkarokkoa ja poliota vastaan. YK:n pakolaisapu UNHCR yrittää omalta osaltaan pitää rekisteröityjä pakolaisia hengissä 25 euron ruokakupongeilla. Monen pakolaisen on kuitenkin pakko myydä ruokakupongi saadakseen rahaa vuokran maksamiseen.

”Toinen silmäni on sokea. Haluaisin saada takaisin entiset kasvoni, entisen näköni ja entisen ääneni.”

hammad vaihtaa Muhammad Bakrin siteitä haavoittuneessa jalassa. Luut ovat murtuneet ja sisällä on vielä pieniä sirpaleita. Vammojensa vuoksi Esra pystyy nukkumaan vain vasemmalla kyljellään.

Nuorempi veli Fadi, 22, tulee kadulta sisään pyörätuolissa.

”Vasen jalkani on amputoitu ja oikeassa jalassa on sirpaleita. Panssarin ammus räjähti edessäni, kun olin aamulla hakemassa leipää muiden vielä nukkuessa. Kesti kolme päivää ennen kuin minut saatiin tänne rajan ylitse”, Fadi kertoo.

Perheen äiti **Zahra** on hätäntynyt ja vihainen libanonilaisille.

”Tämän kaupan omistaja on antanut meille kaksi päivää aikaa löytää lähes 200 euron vuokrat rahat. Olemme jo maksaneet 300 euron vuokrat pantin. Jos emme pysty maksamaan seuraavaa vuokraa, niin meidät heitetään kadulle. Meillä ei ole kateistä. Me emme voi lähteä mihinkään. Täällä kaikki on kiinni rahasta”, rouva Zahra kertoo masentuneena.

”Täällä on joitakin hyviä ihmisiä, mutta enemmän niitä pahoja, jotka sanovat, että me viemme libanonilaisten työpaikat.”

Murkatut haaveet

15-vuotiaan **Amjad Gshan Aabdein** perhe asui Damaskoksen lähistöllä olevassa Jobarin palestiinalaisleirissä siihen saakka, kun Syyrian ilmavoimien kone tuli ja pommitti aluetta.

Amjad ja hänen 18-vuotias veljensä **Firaz** saivat iskussa sirpalevammoja.

”Sitten Syyrian armeijan sotilaat tulivat sisälle ja pelkäsimme heidän kajoavan meihin naiseen, koska miehemme olivat silloin ulkona”, Amjadin äiti **Merwat Jamil** kertoo.

Perhe katsoi tuhansien muiden palestiinalaisten tapaan parhaimmaksi paeta maasta.

Istumme Badawin palestiinalaisleirissä Tripolin kaupungissa Pohjois-Libanonissa. Merwat-rouva on muuttanut Amjadin ja Firazin sekä neljän tyttärensä kanssa tuttavaperheen asuntoon.

”Naapurit ovat lainanneet meille rahaa, jotta selviydymme päivästä toiseen. Olot ovat täällä kuitenkin paljon surkeammat kuin Syyriassa rauhan aikana”, rouva kertoo.

Sirpaleita kaikkialle kehoonsa saanut Amjad seuraa keskustelua vetäytyneenä.

”Olen tietenkin surullinen ja ma-

Syyrian sota tulee vastaan Tripolissa sijaitsevan pienen sairaalan käytävillä.

Abu Saeidilla, 93, on avain, mutta ei kotia. Hänet ajettiin Palestiinasta kun Israel syntyi vuonna 1948.

sentunut. Toinen silmäni on sokea. Haluaisin saada takaisin entiset kasvoni, entisen näköni ja entisen ääneni”, poika sanoo.

Kun varovasti kysymme häneltä tulevaisuuden näkymiä, hän vastaa, ettei hänestä koskaan voi tulla insinööriä.

”En usko minkään toteutuvan”, hän toteaa lähes apaattisena.

Kauhuleirien uusinta

Beirutissa on kaksi palestiinalaisleiriä, joiden nimi kertoo synkstä historiasta.

Sabra ja Shatila. Vuonna 1982 kristityt falangistit joukkomurhasivat siellä arviolta 1700 palestiinalaista israelilaisten hiljaisella hyväksynnällä tai – todistajista riippuen – jopa avunnannolla.

”Nyt Syyriasta on tullut 50 000 palestiinalaista Libanoniin ja heistä 12 000 on täällä, jo ennestään ahtaasti asutussa Shatilassa”, avustusjärjestön johtaja **Kassem Aina** kertoo meille.

”Tämä on kaikin tavoin suuri katastrofi. Palestiinalaisten syrjintä on pahinta juuri täällä Libanonissa, ja se perustuu ihmisten aseiden lisäksi lakiin. Me emme saa omistaa kiinteistöä. Laki määrittelee myös ne yli 60 ammattia, joihin palestiinalaisia ei voida palkata. Emme voi toimia lääkäreinä, insinööreinä, opettajina, kuljettajina jne.”

”Majoitus, terveydenhoito ja opetus ovat kaikki suuria ongelmia täällä. Miten ihminen voi elää UNRWA:n anta-

malla kymmenellä dollarilla kuussa, kun sillä saa vain voileivän Hamrala?” Kassem sanoo tuhtuneena viitaten Libanonin hintatasoon ja maan rikkaaseen luokkaan.

”Kaikki eivät saa kymmentä dollaria. Vain vaikeassa asemassa olevat kuten vanhukset, lesket, orvot ja vammaiset saavat tuon hävyttömän pienen tuen.”

”Mitä rikkaat arabivaltiot sitten tekevät tässä tilanteessa! Ne aseistavat fanaattisia ryhmiä, jotta sota jatkuu, eivätkä tue meidän kaltaisia maallisia järjestöjä. Jos Saudi-Arabia, Kuwait tai Arabiemiraatit haluavat auttaa palestiinalaisia, miksi me emme saa kyseisiin maihin työlupaa. Tämä on kaikille arabeille häpeäksi”, Kassem kiihtyy.

”Tämä on toinen 'Nakba', katastrofi sitten vuoden 1948 jolloin Israel perustettiin. Emme kuitenkaan menetä optimismia. Muutos tulee enemmän tai myöhemmin.”

Avain ilman kotia

Libanoniin lähtiessämme halusimme löytää arabimumon tai -vaarin, jota

on viety maasta maahan, leiristä leiriin, siitä lähtien kun palestiinalaisten oli lähdettävä vuonna 1948 perustetun juutalaisvaltio Israelin tieltä.

”Herra **Abu Saeid** on juuri lähtenyt parturiin”, meille neuvotaan Badawin palestiinalaisleirissä, käytännössä slummissa.

Tapaamme 93-vuotiaan Abu Saeidin pikkukaupan ulkopuolelta, moskeijan edessä. Hän on lähdössä jalkapesulle ja rukoilemaan. Hänen tarinansa on osa Lähi-idän ongelmien ydintä. Se on myös palestiinalaisten odysseia.

”Elettiin vuotta 1948. Toimin tarkastajana Haifan satamassa, kun britit luovuttivat Palestiinan israelilaisille. Myös satamassa olleet rahtialukset annettiin israelilaisille”, Abu Saeid kertoo.

”Yhtenä perjantaina keskiyön aikaan israelilaiset hyökkäsivät palestiinalaisten kimppuun. Osa meistä pakeni Haifasta veneillä. Vaimoni ja neljä lastamme pääsivät turvallisesti Jordaniaan, jonne seurasin heitä jonkin ajan kuluttua. Onneksi minulla oli rahaa säästössä, sillä israelilaiset

ottivat minulta lähtiessäni kaikki tarvariini pois.”

”Asuimme palestiinalaisleirillä Jordaniassa kymmenisen vuotta. Saimme rahallista tukea, mutta telttaelämä ilman työtä ei ollut sitä, mitä halusin.”

”Sitten muutimme paremman elämän toivossa Syyrian Damaskokseen, Yarmoukin palestiinalaisleiriin. Olin siellä leipurina, ja perheellä oli Syyriassa hyvät olot.”

”Kunnes sota alkoi. Nyt olen paennut väkivaltaa tänne Libanoniin. Lapseni ovat kuitenkin vielä Syyriassa, ja olen heistä huolissani”, Abu Saeid sanoo.

Siinä meillä on mies, jolla monen palestiinalaisen ikäihmisen tavoin on hyvässä tallella ruostunut avain siihen ensimmäiseen ja rakkaimpaan kotiin, siihen, johon ei todennäköisesti koskaan ole paluuta.

”Olen valmis suutelemaan kenkiänne, jos viette minut takaisin kotiin Palestiinaan”, Abu Saeid sanoo.

Hänen äänessään ei kuitenkaan enää ole toiveikkautta, kun hän köpöttelee kadun ylitse moskeijaan rukoilemaan Syyriassa olevien lastensa puolesta. ■

Amjad menetti osan näöstään, kasvoistaan ja äänestään kun sota tuli hänen kotiinsa.